

การศึกษาความคงทนด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูของนิสิต สาขาวิชาการ
ศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หลังเข้าร่วมกิจกรรม CREAM
A STUDY OF RETENTION OF COMPASSION IN TEACHING PROFESSION OF
PRE-SERVICE TEACHERS IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION AT THE FACULTY
OF EDUCATION, BURAPHA UNIVERSITY, THAILAND

Received: June 20, 2020

Revised: August 7, 2020

Accepted: September, 17 2020

สุกัลยา สุเมอ^{1*}

Sukanlaya Sucher^{1*}

Corresponding Author, Email: sukanlaya@go.buu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคงทนด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูของนิสิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย หลังเข้าร่วมกิจกรรม CREAM ไปแล้ว 1 ปี และ 2) ศึกษาความคิดเห็นของนิสิตต่อ ประสิทธิภาพ ความเหมาะสม และการประยุกต์ใช้กิจกรรม CREAM เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้าน ความรัก และความศรัทธาในวิชาชีพครู กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาปีการศึกษา 2561 จำนวน 30 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรม CREAM ในขณะที่ศึกษา อยู่ในชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2560 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบประเมินตนเองด้านความรักและ ความศรัทธาในวิชาชีพครู ซึ่งมีตัวบ่งชี้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านแรงบันดาลใจในการเป็นครูปฐมวัย ด้านความตระหนักถึง คุณลักษณะที่ดีของครูปฐมวัย ด้านเป้าหมายในการเป็นครูที่รักและศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัย และด้านการที่จะเป็น ครูที่รักและศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัย และ 2) แบบสำรวจความคิดเห็นของนิสิตต่อกิจกรรม CREAM การวิเคราะห์ ข้อมูลใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. ผลการประเมินตนเองของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า ความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูของนิสิตหลังเข้าร่วมกิจกรรม CREAM ไปแล้ว 1 ปี ยังคงอยู่ในทุกตัวบ่งชี้ และ ผลรวมของทุกตัวบ่งชี้เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.59, \sigma = 0.56$) เมื่อเปรียบเทียบกับผลการประเมินตนเอง ของนิสิตหลังเข้าร่วมกิจกรรม CREAM ไปแล้ว 1 สัปดาห์ ($\mu = 4.28, \sigma = 0.52$) ที่อยู่ในระดับมาก

*อาจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กิจกรรม CREAM พบว่า กิจกรรม CREAM มีประสิทธิผลต่อการเสริมสร้างความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู เหมาะสมต่อการเสริมสร้างความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู และควรนำกิจกรรม CREAM ไปใช้เป็นการเสริมความเป็นครูของหลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สาขาวิชาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

คำสำคัญ: ความคงทน ความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู ครูปฐมวัย การศึกษาระดับมัธยมศึกษา

Abstract

The present study aimed 1) to investigate the retention of compassion in teaching profession of pre-service teachers majoring in early childhood education (ECE) a year later after participating in CREAM-based activities and 2) to explore the pre-service ECE teachers' attitudes towards the effectiveness, suitability and application of the CREAM-based activities with regard to teaching compassion enhancement. A total of 30 second year pre-service ECE teachers at the Faculty of Education, Burapha University, Thailand, were selected as the participants of the study. The participants joined the CREAM-based activities when they were first year students. The tools used for data collection included 1) a self-evaluation questionnaire of retention of compassion in teaching profession towards four aspects (i.e., motivation for being an ECE teacher, awareness of prospective ECE teacher characteristics, goals of being a passionate ECE teacher, and self-development for being a passionate ECE teacher) and 2) a questionnaire on pre-service teachers' attitudes towards the CREAM-based activities. Then the research data were analyzed using mean, standard deviation and a content analysis.

The findings of the study showed that:

1. After one year, the results of the participants' self-evaluation showed that the retention of compassion in teaching profession of the ECE pre-service teachers still remained consistent across the four aspects at the highest level ($\mu = 4.59$, $\sigma = 0.56$), when compared to the results of teaching compassion enhancement one week after the use of a set of CREAM-based activities in the first year at a high level ($\mu = 4.28$, $\sigma = 0.52$).

2. The pre-service ECE teachers pointed out that the set of CREAM-based activities used was of great effectiveness and suitability in enhancing compassion in teaching profession, since it was well-designed and suitable for their context. They further recommended that such CREAM-based activities be included in the ECE curriculum for teacher identity development among ECE pre-service teachers.

Keywords: Retention, teaching compassion, pre-service ECE teachers, early childhood education

บทนำ

แนวคิดที่ว่า “การพัฒนาประเทศชาติให้พัฒนาที่คน การพัฒนาคนให้พัฒนาที่การศึกษา การพัฒนาการศึกษาให้พัฒนาครูแสดงให้เห็นว่า ครูเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นบุคคลซึ่งนำทางปัญญาให้กับผู้เรียนผู้ที่จะเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของประเทศในอนาคต ดังนั้นการที่ครูมีความศรัทธาและเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครูจึงมีความสำคัญยิ่ง” (พรรณอร อุสุภาพ, 2561, หน้า 172) สอดคล้องกับข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 มาตรฐานความรู้ สาระความรู้และสมรรถนะของมาตรฐานที่ 1 ความเป็นครู กำหนดสมรรถนะไว้ข้อหนึ่ง คือ การมีความศรัทธาในวิชาชีพครู ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญของคุณลักษณะของครูที่ดี

วิชาชีพครู เป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและประเทศ เพราะครูจะต้องรับหน้าที่ในการพัฒนาคนในสังคมให้มีความรู้และความสามารถในการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญและสงบสุข วิชาชีพครูจะมีลักษณะเฉพาะ คือ วิชาชีพครู เป็นวิชาชีพขั้นสูงที่จะต้องให้บริการแก่สังคมด้วยวิธีการแห่งปัญญา ในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์และค่านิยมให้กับศิษย์ ตามมาตรฐานวิชาชีพครูที่มีคุรุสภาเป็นผู้ควบคุม กำกับและดูแลมาตรฐานสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาที่ได้รับปริญญาหรือประกาศนียบัตรที่คุรุสภาให้การรับรอง (ราชกิจจานุเบกษา, 2557) เพื่อขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามที่คุรุสภากำหนด โดยการรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรจะพิจารณาจากมาตรฐาน 3 ด้าน ได้แก่ 1) มาตรฐานหลักสูตร 2) มาตรฐานการผลิต และ 3) มาตรฐานบัณฑิต ซึ่งในมาตรฐานการผลิตด้านการบริหารหลักสูตรและการเรียนการสอน ได้กำหนดมาตรฐานข้อ 5.4 คือ การจัดกิจกรรมเสริมความเป็นครู และมีเกณฑ์การรับรองข้อ 2.8 (2) ที่ระบุว่า มีแผนการจัดกิจกรรมตลอดหลักสูตร และ 2.8 (3) มีคู่มือการประเมินผลและสมุดบันทึก หรือระเบียบรายงานผลตามมาตรฐาน นอกจากนี้ มาตรฐานบัณฑิตด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู ความเป็นผู้นำ กำหนดเกณฑ์การรับรองของวิชาชีพครูว่า นิสิตต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู อย่างน้อย 1 กิจกรรมต่อปี ดังนั้น สถาบันการผลิตครูจะต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการพัฒนาและผลิตครู ตั้งแต่การรับเข้า การจัดการเรียนการสอน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และการทำงานในสถานศึกษา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ควรให้ความตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการพัฒนาวิชาชีพครู และต้องผลิตบัณฑิตครูให้มีมาตรฐานตามที่คุรุสภาได้กำหนดไว้

ผู้วิจัย ในฐานะที่เป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย สังกัดภาควิชาการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการผลิตบัณฑิตวิชาชีพครู สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยนั้น ได้เล็งเห็นความสำคัญของการเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย เพราะความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูจะเป็นรากฐานที่จะช่วยให้การประกอบอาชีพครูเป็นไปได้อย่างดี มีความสุขและก่อเกิดประโยชน์ให้กับผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย นอกจากนี้ครูปฐมวัยจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ปฐมวัยแล้ว ยังจะต้องมีแรงบันดาลใจ ความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูอีกด้วย ในฐานะครูคนแรกในสถาบันการศึกษาของเด็กนักเรียน ผู้เป็นอนาคตของชาติ และถ้าครูปฐมวัยทำงานด้วยความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู ครูปฐมวัยจะทำงานอย่างมีความสุข สามารถหล่อหลอมเด็กปฐมวัยให้มีศักยภาพและพร้อมที่จะเป็นอนาคตของชาติที่ดีสืบต่อไป (สุกัลยา สุเมธ, 2563) สอดคล้องกับ ฌ์ฐภัสสร ชื่นสุขสมหวัง (2556) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพของครูปฐมวัย พบว่า ด้านคุณธรรมจริยธรรมและ

จรรยาบรรณวิชาชีพ คือ ความรักและศรัทธาในวิชาชีพครูมีความจำเป็นมากที่สุดที่ต้องพัฒนา และทัศนคติ ประสานตรี (2555) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบความเป็นครูของนักศึกษา มหาวิทยาลัยนครพนม พบว่า สมรรถนะด้านความ ศรัทธาในวิชาชีพครู เป็นสมรรถนะที่สำคัญในการพัฒนา รูปแบบความเป็นครู และญาดา นิลประดิษฐ์ (2553) ได้ศึกษา รูปแบบของกิจกรรมเสริมความเป็นครูของสถาบันการผลิตครูทั้งภาครัฐและเอกชน พบว่า รูปแบบที่เสริมสร้างให้นิสิต ครูเกิดความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูในสถาบันการผลิตครูส่วนใหญ่ จะเป็นลักษณะของการจัดงานวันครู งาน ไหว้ครู งานปฐมนิเทศ งานปัจฉิมนิเทศ และการสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรวิชาชีพครู ซึ่งจัดในรูปแบบของ การจัดรวมกันทุกสาขาวิชา ไม่แยกเป็นรายสาขา เป็นลักษณะของการให้นิสิตเป็นเพียงผู้เข้าร่วมกิจกรรม และใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรมประมาณ 2-3 ชั่วโมงต่อครั้งเท่านั้น ซึ่งการจัดกิจกรรมเสริมความเป็นครูดังกล่าว ไม่เพียงพอ ต่อการสร้างความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู

ดังนั้น ในปีการศึกษา 2560 ผู้วิจัยจึงได้พัฒนา กิจกรรม CREAM เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ (สุกัลยา สุเมธ, 2563) โดยเฉพาะคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านความรักและ ความศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัย โดยการคัดสรรประเด็นมาจากข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 มาตรฐานความรู้ สาระความรู้และสมรรถนะของมาตรฐานที่ 1 ความเป็นครู และสุกัลยา สุเมธ (2563) ได้ให้ ความหมายของความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัยว่า เป็นคุณลักษณะของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ ที่สามารถสะท้อนความคิดภายในตน ที่แสดงถึงตัวบ่งชี้ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) แรงบันดาลใจในการที่จะเป็นครู ปฐมวัย 2) ความตระหนักถึงคุณลักษณะที่ดีของครูปฐมวัย 3) เป้าหมายในการเป็นครูที่มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพ ปฐมวัย และ 4) การที่จะเป็นครูที่รักและศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัย ซึ่งกิจกรรม CREAM มีหลักการพื้นฐานของการ จัดกิจกรรม 4 ประการ ได้แก่ 1) หลักการส่งเสริมให้นิสิตเรียนรู้โดยใช้สมรรถนะเป็นฐาน (Competency-based learning) มุ่งเน้นให้นิสิตเรียนรู้ตามกรอบผลการเรียนรู้ที่ชัดเจน 2) หลักการส่งเสริมให้นิสิตเป็นผู้ไตร่ตรองสะท้อน ความคิด (Reflective thinking) เน้นให้นิสิตไตร่ตรองและสะท้อนความคิดที่เป็นรูปธรรม 3) หลักการส่งเสริมให้ นิสิตเรียนรู้ตามแนวประสบการณ์เป็นฐาน (Experience-based learning) มุ่งเน้นให้นิสิตลงมือปฏิบัติในบริบทจริง (Active learning) ได้รับความรู้ตรงที่เป็นรูปธรรม มีส่วนร่วมในการเรียนและประสบการณ์การเรียนรู้ อย่าง กระตือรือร้น และ 4) หลักการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) เพื่อให้นิสิตได้สังเกตและซึมซับความเป็นครูปฐมวัย ที่ดีจากครูต้นแบบ จากการสังเคราะห์หลักการพื้นฐานดังกล่าว ทำให้ได้กิจกรรม CREAM ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นกำหนดกรอบการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นิสิตรับทราบขอบข่ายของกิจกรรมและการประเมิน และตระหนักถึงการเรียนรู้ของตนเอง ขั้นตอนที่ 2 ขั้นสร้างสรรค์ผลงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นิสิตเกิดคุณลักษณะ ด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัย และตระหนักในความหมายของการเรียนรู้ของตนเอง โดยใน ขั้นตอนนี้ประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมพัฒนาสื่อครูปฐมวัยต้นแบบ (กิจกรรมกลุ่ม) 2) กิจกรรมครูคนดี (กิจกรรมเดี่ยว) และ 3) กิจกรรมครูดีที่ฉันจะเป็น (กิจกรรมเดี่ยว) ขั้นตอนที่ 3 ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้นิสิตได้นำเสนอและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น และตระหนักในการเรียนรู้ของตนเองที่เกิดขึ้นจากการ เรียนรู้กับกลุ่มชุมชนการเรียนรู้ และขั้นตอนที่ 4 ขั้นประเมินผลการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นิสิตรวบรวม สรุป และประเมินผลการเรียนรู้ ประกอบด้วยกิจกรรมรวบรวมผลงานและกิจกรรมประเมินผล

ผู้วิจัยได้นำกิจกรรม CREAM (สุกัลยา สุเมธ, 2563) มาทดลองใช้กับนิสิตสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 30 คน ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

เนื่องจากนิสิตชั้นปีที่ 1 เป็นนิสิตใหม่ที่เพิ่งก้าวเข้าสู่วิชาชีพครูปฐมวัย และเพื่อให้นิสิตได้ตรวจสอบความรู้สึกของตนที่มีต่อวิชาชีพครูปฐมวัย จึงมีความเหมาะสมต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าว โดยเฉพาะด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู เพราะเป็นคุณลักษณะของความเป็นครูที่สำคัญ ซึ่งผลวิจัยของ สุกัลยา สุขเมธ (2563) พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความรัก และความศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัยอยู่ในระดับดีเยี่ยม แสดงว่ากิจกรรม CREAM มีส่วนเสริมสร้างความรัก และความศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัย เพราะกิจกรรม CREAM เป็นกิจกรรมที่เกิดจากการบูรณาการมาจากหลักการที่เหมาะสม มุ่งเน้นให้นิสิตได้ลงมือปฏิบัติจริง นิสิตเห็นคุณค่า และรับรู้ได้ถึงการเรียนรู้ที่มีความหมาย และใช้ระยะเวลาที่เหมาะสมกับการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม สอดคล้องกับปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546) ที่กล่าวว่า วิธีที่จะช่วยให้เกิดความจำระยะยาวได้ดี จนเป็นความคงทนในการเรียนรู้ คือ การจัดบทเรียนให้มีความหมาย และการจัดสถานการณ์เพื่อช่วยการเรียนรู้ และเพื่อให้ นิสิตยังคงมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความรัก และความศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัยอยู่ ทั้งขณะที่นิสิตกำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการผลิตครู และเข้าสู่อาชีพการเป็นครูนั้น ทางผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเกี่ยวกับความคงทนด้านความรักและความศรัทธาของนิสิตที่ได้ทำกิจกรรม CREAM ว่า ยังคงมีความสามารถในการจำ ระลึกถึง และสามารถแสดงออกถึงความรู้หรือพฤติกรรมที่เคยได้รับการเรียนรู้ และประสบการณ์จากการทำกิจกรรม CREAM ได้มากขึ้นหรือน้อยลงอย่างไร แต่อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความคงทนของคุณลักษณะในวิชาชีพครูปฐมวัย มีเพียงการศึกษาความคงทนด้านอื่น เช่น ความคงทนด้านการเรียนรู้ (วันวิสา กองเสน, 2558; ชนาธิป ดวงตาแสง, 2558) เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาความคงทนด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย หลังเข้าร่วมกิจกรรม CREAM ไปแล้ว 1 ปี รวมถึงศึกษาความคิดเห็นของนิสิตต่อประสิทธิผล ความเหมาะสม และการประยุกต์ใช้กิจกรรม CREAM เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู เพื่อจะได้นำผลการวิจัยครั้งนี้ มาประกอบการตัดสินใจที่จะบรรจุกิจกรรม CREAM ให้เป็นกิจกรรมเสริมความเป็นครูของหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาวิชาชีพครูของสถาบันการผลิตครูของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคงทนด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย หลังเข้าร่วมกิจกรรม CREAM ไปแล้ว 1 ปี
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนิสิตต่อประสิทธิผล ความเหมาะสมและการประยุกต์ใช้กิจกรรม CREAM เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู

ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ปีการศึกษา 2561 จำนวน 30 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรม CREAM ในขณะที่ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2560

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ กิจกรรม CREAM เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์ ด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู ที่เกิดจากการนำหลักการพื้นฐาน 4 ประการ มาบูรณาการ ได้แก่

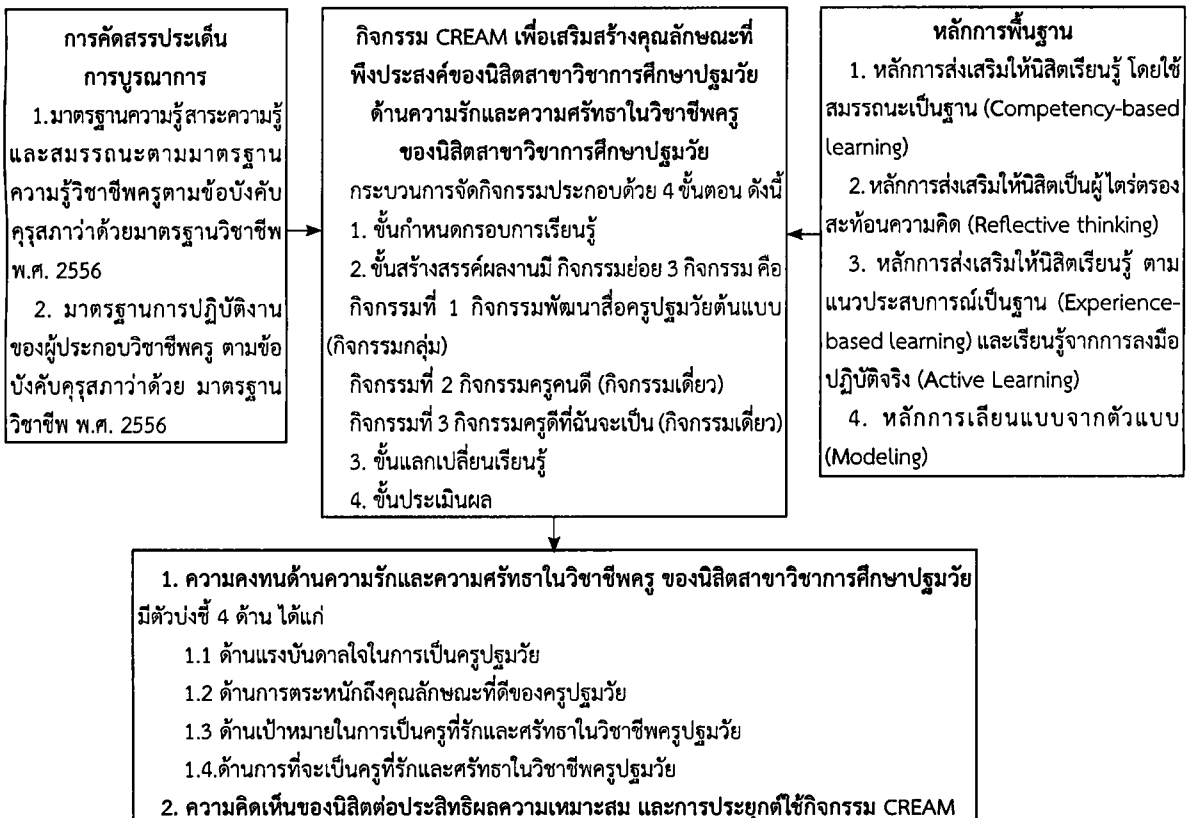
- 1) หลักการส่งเสริมให้นิสิตเรียนรู้โดยใช้สมรรถนะเป็นฐาน
- 2) หลักการส่งเสริมให้นิสิตเป็นผู้ไตร่ตรองสะท้อนความคิด
- 3) หลักการส่งเสริมให้นิสิตเรียนรู้ตามแนวประสบการณ์เป็นฐาน และ
- 4) หลักการเลียนแบบจากตัวแบบ

ตัวแปรตาม คือ

1. ความคงทนด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์ ซึ่งมีตัวบ่งชี้ 4 ด้าน ได้แก่
  - 1) ด้านแรงบันดาลใจในการเป็นครูปฐมวัย
  - 2) ด้านความตระหนักถึงคุณลักษณะที่ดีของครูปฐมวัย
  - 3) ด้านเป้าหมายในการเป็นครูที่รักและศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัย และ
  - 4) ด้านการที่จะเป็นครูที่รักและศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัย

2. ความคิดเห็นของนิสิตต่อประสิทธิผล ความเหมาะสมและการประยุกต์ใช้กิจกรรม CREAM เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบสำรวจ โดยมีการเก็บข้อมูลครั้งแรก จากกลุ่มเป้าหมาย คือ นิสิตชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 30 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 หลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรม CREAM ไปแล้ว 1 สัปดาห์ และเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 จากกลุ่มเป้าหมายเดิม ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ซึ่งขณะนั้นศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2 และได้เข้าร่วมกิจกรรม CREAM ไปแล้ว 1 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. แบบประเมินตนเองด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู มีลักษณะข้อคำถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท ซึ่ง 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด ไปจนถึง 1 ซึ่งหมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด จำนวน 4 ข้อ ตามตัวบ่งชี้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านแรงบันดาลใจในการเป็นครูปฐมวัย 2) ด้านความตระหนักถึงคุณลักษณะที่ดีของครูปฐมวัย 3) ด้านเป้าหมายในการเป็นครูที่รักและศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัย และ 4) ด้านการที่จะเป็นครูที่รักและศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัย และข้อคำถามปลายเปิด จำนวน 1 ข้อ

2. แบบสำรวจความคิดเห็นของนิสิตต่อประสิทธิผล ความเหมาะสมและการประยุกต์ใช้กิจกรรม CREAM เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู โดยเป็นลักษณะข้อคำถามปลายเปิด จำนวน 3 ข้อ

ทั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาศาสตร์ จำนวน 2 ท่าน ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมและนำไปทดลอง (Try out) กับนิสิตสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรม CREAM จำนวน 15 คน และนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัท (Cronbach's alpha coefficient: α) พบว่า แบบประเมินตนเองด้านความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ มีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยใช้เกณฑ์แปลผลระดับความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่เป็นการเขียนบรรยายและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยการเปรียบเทียบจัดกลุ่มข้อมูลและนำเสนอเชิงบรรยาย และวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยการหาค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาความคงทนด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ หลังเข้าร่วมกิจกรรม CREAM ไปแล้ว 1 ปี

การศึกษาความคงทนด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ หลังเข้าร่วมกิจกรรม CREAM ไปแล้ว 1 ปี โดยนำผลการประเมินตนเองของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน มาวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมทั้งได้นำค่าเฉลี่ยที่ได้มาเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยหลังเข้าร่วมกิจกรรม CREAM ไปแล้ว 1 สัปดาห์

ตารางที่ 1 ผลการประเมินตนเองของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ ด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู หลังเข้าร่วมกิจกรรม CREAM ไปแล้ว 1 สัปดาห์ และ 1 ปี

ตัวบ่งชี้ด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู	หลังเข้าร่วมกิจกรรม CREAM 1 สัปดาห์			หลังเข้าร่วมกิจกรรม CREAM 1 ปี		
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
1. ด้านแรงบันดาลใจในการเป็น ครูปฐมวัย	4.23	0.67	มาก	4.37	0.71	มาก
2. ด้านการตระหนักถึงคุณลักษณะที่ดีของครูปฐมวัย	4.27	0.63	มาก	4.67	0.60	มากที่สุด
3. ด้านเป้าหมายในการเป็นครูที่รัก และศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัย	4.30	0.64	มาก	4.63	0.60	มากที่สุด
4. ด้านการที่จะเป็นครูที่รัก และศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัย	4.33	0.54	มาก	4.70	0.59	มากที่สุด
รวม	4.28	0.52	มาก	4.59	0.56	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินตนเองภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรม CREAM ไปแล้ว 1 ปี พบว่า ค่าเฉลี่ยด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัยของนิสิตเพิ่มขึ้นจาก $\mu = 4.28$ อยู่ในระดับมากเป็น $\mu = 4.59$ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อวิเคราะห์ผลการประเมินตนเองเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยด้านการที่จะเป็นครูที่รักและศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัย ด้านการตระหนักถึงคุณลักษณะที่ดีของครูปฐมวัย และด้านเป้าหมายในการเป็นครูที่รักและศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัย อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\mu = 4.70, 4.67$ และ 4.63 ตามลำดับ และมีค่าเฉลี่ยด้านแรงบันดาลใจในการเป็นครูปฐมวัยอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\mu = 4.37$ และเมื่อนำผลดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของผลการประเมินตนเองหลังเข้าร่วมกิจกรรม CREAM ไปแล้ว 1 สัปดาห์ พบว่า คะแนนความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัยของนิสิตเมื่อวัดภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรม CREAM ไปแล้ว 1 ปี ทั้งรายด้านและโดยรวมเพิ่มขึ้น และอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

ตารางที่ 2 ผลการสังเคราะห์เชิงเนื้อหาจากการประเมินตนเองด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูของนิสิต
หลังจากเข้าร่วมกิจกรรม CREAM ไปแล้ว 1 ปี

ประเด็นการประเมินตนเอง	จำนวน (คน)	ร้อยละ (n = 30)
1. เรียนรู้และเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของครูปฐมวัยมากขึ้น	24	80.00
2. เห็นแบบอย่างและคุณลักษณะที่ดีจากครูปฐมวัยต้นแบบ	20	66.67
3. มีแรงบันดาลใจในการเป็นครูที่ดี	20	66.67
4. มีประสบการณ์การเรียนรู้โดยตรงกับครูปฐมวัยต้นแบบ	17	56.67
5. ได้ทบทวนตนเองถึงความรู้สึกอยากเป็นครูหรือไม่	17	56.67
6. มีแนวทางในการพัฒนาตนเอง	16	53.33
7. มีความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูอยู่แล้ว แต่ทำให้รู้และเข้าใจบทบาท ครูปฐมวัยมากขึ้น	1	3.33
8. สภาพการณ์จริงของการเป็นครูไม่ตรงกับที่ตนเองคาดหวัง	1	3.33

จากตารางที่ 2 พบว่า สาเหตุที่ทำให้ความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัยยังคงมีอยู่และอยู่ในระดับมากขึ้นในทุกตัวบ่งชี้ เพราะว่หลังจากที่นิสิตได้ทำกิจกรรม CREAM ไปแล้ว 1 ปี ทำให้นิสิตได้เรียนรู้และเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของครูปฐมวัยมากขึ้นร้อยละ 80 ได้เห็นแบบอย่างและคุณลักษณะที่ดีจากครูปฐมวัยต้นแบบ และมีแรงบันดาลใจในการเป็นครูที่ดีร้อยละ 66.67 ได้มีประสบการณ์การเรียนรู้โดยตรงกับครูปฐมวัยต้นแบบ และได้ทบทวนตนเองถึงความรู้สึกอยากเป็นครูหรือไม่ร้อยละ 56.67 และได้แนวทางในการพัฒนาตนเองร้อยละ 53.33 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากิจกรรม CREAM มีส่วนส่งเสริมให้นิสิตเกิดความคงทนในด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัยได้ แต่สำหรับนิสิตที่ประเมินตนเองว่า มีความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัยเท่าเดิมและลดลง ได้ให้เหตุผลว่า นิสิตมีความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูอยู่แล้ว และสภาพการณ์จริงของการเป็นครูปฐมวัยไม่ตรงกับที่ตนเองคาดหวังไว้ แต่อย่างไรก็ตาม กิจกรรม CREAM ทำให้ตนเองมีความรู้และความเข้าใจบทบาทและหน้าที่ครูปฐมวัยมากขึ้น

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนิสิตต่อประสิทธิผล ความเหมาะสมและการประยุกต์ใช้กิจกรรม CREAM เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู

จากการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา พบว่า ผลการศึกษาความคิดเห็นของนิสิตต่อประสิทธิผล ความเหมาะสม และการประยุกต์ใช้กิจกรรม CREAM เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู มีดังนี้ 1) ด้านประสิทธิผล พบว่า กิจกรรม CREAM มีประสิทธิผลต่อการเสริมสร้างความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู 2) ด้านความเหมาะสม พบว่า กิจกรรม CREAM มีความเหมาะสมต่อการเสริมสร้างความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู และ 3) ด้านการประยุกต์ใช้ พบว่า กิจกรรม CREAM ควรนำไปใช้เป็นกิจกรรมเสริมความเป็นครูของหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

โดยนิสิตได้ให้เหตุผลว่า กิจกรรม CREAM เป็นกิจกรรมที่ทำให้นิสิตได้มีประสบการณ์การเรียนรู้โดยตรงกับครูปฐมวัยต้นแบบและได้เห็นแบบอย่างที่ดี จึงทำให้นิสิตได้เรียนรู้และเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของครูปฐมวัยมากขึ้น รวมถึงมีแรงบันดาลใจในการเป็นครูที่ดี อีกทั้งยังทำให้นิสิตได้ทราบว่าตนเองต้องพัฒนาตนเองในส่วนใดบ้าง และนิสิตเกิดการเรียนรู้ เข้าใจและทราบถึงความสำคัญของคุณลักษณะที่ดีของครูปฐมวัย จึงทำให้นิสิตตระหนักถึงคุณลักษณะ

ที่ดีของครูปฐมวัย มีเป้าหมายที่จะเป็นครูปฐมวัยที่ดีในอนาคต และรู้สึกศรัทธาในวิชาชีพครูมากขึ้น รวมถึงการได้นำมุมมองเหล่านั้น มาทบทวนตนเองอีกครั้ง ถึงความรู้สึกอยากเป็นครูหรือไม่ จากการทำกิจกรรมสะท้อนผลการเรียนรู้ในกลุ่มใหญ่ โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมุมมองของตนเอง ของเพื่อนนิสิตและครูผู้สอน เกี่ยวกับชีวประวัติของครูต้นแบบและวิชาชีพครูปฐมวัย ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์คำตอบของนิสิตแยกตามตัวบ่งชี้แต่ละด้าน ของคุณลักษณะด้านความรัก และความศรัทธาในวิชาชีพครู จากการทำแบบสำรวจความคิดเห็นของนิสิตต่อกิจกรรม CREAM ดังที่แสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการสังเคราะห์ความคิดเห็นของนิสิตต่อประสิทธิผล ความเหมาะสมและการประยุกต์ใช้กิจกรรม CREAM หลังจากเข้าร่วมกิจกรรม CREAM ไปแล้ว 1 ปี ในทุกตัวบ่งชี้ ของคุณลักษณะด้านความรักและความศรัทธา ในวิชาชีพครู (n = 30)

ตัวบ่งชี้และความคิดเห็น	ประสิทธิผล			ความเหมาะสม			การประยุกต์ใช้		
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	อันดับ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	อันดับ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	อันดับ
1. ด้านแรงบันดาลใจในการเป็นครูปฐมวัย มีดังนี้ 1.1 มีแรงบันดาลใจในการเป็นครูที่ดี 1.2 ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และได้มุมมองของ ตนเอง ครูต้นแบบ อาจารย์ และเพื่อนนิสิต	24	80.00	3	23	76.67	4	24	80.00	3
2. ด้านความตระหนักถึง คุณลักษณะที่ดีของครู ปฐมวัย มีดังนี้ 2.1 ได้เรียนรู้และเข้าใจ บทบาทและหน้าที่ ของครูปฐมวัยที่ดี มากขึ้น 2.2 ได้เห็นแบบอย่างที่ดี จากครูต้นแบบ	27	90.00	2	26	86.67	2	23	76.67	4
3. ด้านเป้าหมายในการเป็นครู ที่รักและศรัทธาในวิชาชีพครู ปฐมวัย 3.1 ได้ทบทวนตนเองถึงความรู้สึกอยากเป็น ครู หรือไม่ 3.2 ได้แนวทางในการพัฒนาตนเอง และมีเป้าหมายที่จะ เป็นครูที่ดี	24	80.00	3	25	83.33	3	26	86.67	2
4. ด้านการที่จะเป็นครูที่รัก และศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัย 4.1 มีความรัก และความศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัย 4.2 ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นครูปฐมวัย	28	93.33	1	27	90.00	1	28	93.33	1

จากตารางที่ 3 ผลจากการสังเคราะห์ความคิดเห็นของนิสิตต่อประสิทธิผล ความเหมาะสม และการประยุกต์ใช้กิจกรรม CREAM พบว่า จำนวนนิสิตที่มีความคิดเห็นต่อตัวบ่งชี้ที่ 4) ด้านการที่จะเป็นครูที่รักและศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัย มีจำนวนมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านประสิทธิผลคิดเป็นร้อยละ 93.33 ด้านความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 90.00 และด้านการประยุกต์ใช้คิดเป็นร้อยละ 93.33

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความคงทนด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย หลังเข้าร่วมกิจกรรม CREAM ไปแล้ว 1 ปี

ผลการศึกษาความคงทนด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย หลังเข้าร่วมกิจกรรม CREAM ไปแล้ว 1 ปี พบว่า ความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หลังเข้าร่วมกิจกรรม CREAM ไปแล้ว 1 ปี ยังคงอยู่ ($\mu = 4.59$, $\sigma = 0.56$) ในทุกตัวบ่งชี้ เมื่อเปรียบเทียบกับผลการประเมินตนเองของนิสิตหลังเข้าร่วมกิจกรรม CREAM ไปแล้ว 1 สัปดาห์ ($\mu = 4.28$, $\sigma = 0.52$) และอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสูงชันกว่าค่าเฉลี่ยหลังเข้าร่วมกิจกรรม CREAM ไปแล้ว 1 สัปดาห์ ที่อยู่ในระดับมาก

ปัจจัยที่ทำให้มีนิสิตมีความคงทนด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู เพราะว่า กิจกรรม CREAM (สุกัลยา สุเมธ, 2563) ได้พัฒนาขึ้นจากหลักการพื้นฐานที่เหมาะสม 4 ประการ ได้แก่ 1) หลักการส่งเสริมให้เรียนรู้โดยใช้สมรรถนะเป็นฐาน (Competency-based learning) มุ่งเน้นให้นิสิตเรียนรู้ตามกรอบผลการเรียนรู้ที่ชัดเจน เพื่อนำไปสู่มาตรฐานที่คาดหวัง 2) ส่งเสริมให้เป็นผู้ไตร่ตรองสะท้อนความคิดจากการประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (Reflective thinking) จากการเชื่อมโยงความรู้ที่ได้เรียนมากับการปฏิบัติจริงในสถานศึกษา ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ตามมุมมองของตนเอง 3) ส่งเสริมให้เรียนรู้ตามแนวประสบการณ์เป็นฐาน (Experience-based learning) ลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning) ได้รับความประสบการณ์ตรงที่เป็นรูปธรรม มีส่วนร่วมในการเรียนและประสบการณ์การเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น สอดคล้องกับทิตินา แชมมณี (2545) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ หมายถึง การดำเนินการอันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียนรู้ก่อนแล้ว จึงให้ผู้เรียนย้อนไปสังเกต ทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้น และนำสิ่งที่เกิดขึ้น มาคิดพิจารณาไตร่ตรองร่วมกัน จนกระทั่งผู้เรียนสามารถสร้างความคิดรวบยอดหรือสมมติฐานต่างๆ ในเรื่องที่เรียนรู้และประสบการณ์ เป็นแหล่งที่มาของการเรียนรู้และเป็นพื้นฐานสำคัญของการเกิดความคิด ความรู้ และการกระทำต่างๆ และ 4) หลักการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) เพื่อให้นิสิตได้สังเกตและซึมซับความเป็นครูปฐมวัยจากครุต้นแบบ สอดคล้องกับสุกัลยา สุเมธ (2554) ที่สรุปได้ว่า การเลียนแบบจากตัวแบบ มี 2 ประเภท คือ ตัวแบบที่บุคคลได้มีโอกาสสังเกตและปฏิสัมพันธ์โดยตรง และตัวแบบที่เสนอผ่านสื่อต่างๆ กระบวนการสำคัญในการเรียนรู้โดยการสังเกต มี 4 กระบวนการ คือ กระบวนการความสนใจ กระบวนการจดจำ กระบวนการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบและกระบวนการจูงใจ จากทฤษฎีนี้ ทำให้เชื่อว่า การเรียนรู้โดยการสังเกต เป็นวิธีที่สำคัญต่อการได้มาซึ่งข้อมูลและทักษะต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกการตอบสนองอย่างใดอย่างหนึ่ง จากหลักการพื้นฐานดังกล่าว สอดคล้องกับ Gokhale (1995) ได้เสนอว่า การจัดสภาพให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง และให้โอกาสผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ตรงกับบุคคลอื่นๆ ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นสังคมของการเรียนรู้ เช่น การได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงานเพื่อ

ให้บรรลุดุประสงค์ร่วมกัน จะทำให้ผู้เรียนมีความคงทนในการเรียนรู้มากขึ้น และอีกหนึ่งปัจจัยที่อาจจะทำให้มนิสิตยังคงมีความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู คือ ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้จากการเรียนในรายวิชาต่างๆ ที่มนิสิตได้ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 และ 2 โดยเฉพาะรายวิชาชีพครู และรายวิชาเอกบังคับของสาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาตรี ในหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต มีส่วนช่วยให้ความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูของมนิสิตยังคงมีอยู่และอยู่ในระดับเพิ่มมากขึ้น เพราะในรายวิชาดังกล่าว คือ รายวิชาชีพครูจำนวน 2 รายวิชา คือ ความเป็นครู และประสบการณ์วิชาชีพครู 1 และรายวิชาเอกบังคับของสาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 4 รายวิชา คือ พื้นฐานทางการศึกษาปฐมวัย พัฒนาการเด็กปฐมวัย การเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย และการคิดของเด็กปฐมวัย ซึ่งรายวิชาดังกล่าวนี้ ได้เปิดโอกาสให้มนิสิตฝึกปฏิบัติการและฝึกจัดประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนกับเด็กปฐมวัยโดยตรงในสถานศึกษา จึงทำให้มนิสิตได้มีโอกาสตรวจสอบและทบทวนความรู้สึกด้านความรักและศรัทธาในวิชาชีพครูของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ Johnson and Johnson (1999) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน และมีความหมายต่อตนเอง เนื่องจากการเรียนรู้ที่เริ่มจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมเห็นได้ชัดเจน จึงสามารถนำไปสู่การเรียนรู้เชิงนามธรรม อันจะส่งผลต่อการคิด การปฏิบัติ หรือการกระทำใหม่ๆ ต่อไป การที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงและค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง จะช่วยให้การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง และจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความต้องการ รู้สึกผูกพันและมีความรับผิดชอบที่จะเรียนรู้

นอกจากนี้ ยังตรงกับทฤษฎีกฎแห่งผล (Law of effect) และกฎการไม่ใช้ (Law of disuse) ของ Thorndike (1931) ซึ่งมีความเชื่อว่า การจำและการลืมสามารถอธิบายได้ด้วยกฎแห่งผล กล่าวคือ เมื่อใดก็ตามที่บุคคลได้ลงมือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไปและสามารถทำสิ่งนั้นได้สำเร็จ ได้รับผลเป็นที่น่าพอใจ จะทำให้ผู้เรียนเกิดแรงกระตุ้นที่อยากจะทำต่อไปเรื่อยๆ การกระทำซ้ำๆ จึงก่อให้เกิดความจำ หากผู้เรียนมีความพึงพอใจที่ได้รับการฝึกฝนด้วย ก็จะทำให้ผู้เรียนจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้นานขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากผู้เรียนเกิดความรู้สึกไม่พอใจในสิ่งที่กำลังเรียนรู้ การเรียนรู้สิ่งนั้นก็ย่อมไม่เกิดขึ้นกับผู้เรียนคนนั้น ซึ่งตรงกับที่มนิสิตตอบคำถามในแบบประเมินตนเองว่า มนิสิตมีความรักและความศรัทธาน้อยลง หลังจากที่ได้อ่านกิจกรรม CREAM ไปแล้ว 1 ปีนั้น เนื่องจากมนิสิตได้มีโอกาสลงไปปฏิบัติการฝึกสอนกับเด็กปฐมวัยในรายวิชาที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้มนิสิตได้ค้นพบว่า “สภาพการณ์จริงของวิชาชีพครูปฐมวัย นั้นดูเคร่งเครียด ต้องดูแลเด็กปฐมวัยตลอดทั้งวัน” จากคำกล่าวนี้ทำให้มนิสิตคนนั้นทราบว่า ตนเองไม่เหมาะสมกับการเป็นครูปฐมวัย สอดคล้องกับ ญัฐภัสสร ชื่นสุขสมหวัง (2556) ที่กล่าวว่า ครูปฐมวัยมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบเด็กตั้งแต่เริ่มมาถึงโรงเรียน เนื่องด้วยเด็กวัยอนุบาลยังเป็นเด็กเล็ก มีลักษณะไม่อยู่กับที่ ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้มากนัก ครูจึงต้องดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด มีหน้าที่อบรมเลี้ยงดู ปลูกฝังสิ่งที่ดีงาม ตลอดจนขัดเกลาพฤติกรรมให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน ตลอดทั้งวัน จนกระทั่งถึงเวลาที่ผู้ปกครองมารับกลับ รวมใช้เวลาในการอบรมดูแลมากกว่า 6 ชั่วโมงต่อวัน จนบางครั้งครูเกิดความเครียด

ดังนั้น การที่มนิสิตมีความคงทนด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู เนื่องจากมนิสิตได้อ่านกิจกรรม CREAM ที่ส่งเสริมให้มนิสิตมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัย ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) แรงบันดาลใจในการที่จะเป็นครูปฐมวัย 2) การตระหนักถึงคุณลักษณะที่ดีของครูปฐมวัย 3) การมีเป้าหมายในการเป็นครูที่มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัย และ 4) การที่จะเป็นครูที่มีความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูในอนาคตต่อไป

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนิสิตต่อประสิทธิผล ความเหมาะสมและการประยุกต์ใช้กิจกรรม CREAM เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู

จากการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาความคิดเห็นของนิสิต พบว่า 1) กิจกรรม CREAM มีประสิทธิผลต่อการเสริมสร้างความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู 2) กิจกรรม CREAM มีความเหมาะสมต่อการเสริมสร้างความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู และ 3) กิจกรรม CREAM ควรนำไปใช้เป็นกิจกรรมเสริมความเป็นครูของหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และจากการวิเคราะห์การประเมินตนเองของนิสิต หลังจากได้ทำกิจกรรม CREAM พบว่า คำตอบของนิสิตได้สะท้อนให้เห็นถึงตัวบ่งชี้ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านแรงบันดาลใจในการเป็นครูปฐมวัย คือ มีแรงบันดาลใจในการเป็นครูที่ดี ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และได้มุมมองของตนเอง ครูต้นแบบ อาจารย์และเพื่อนนิสิต 2) ด้านความตระหนักถึงคุณลักษณะที่ดีของครูปฐมวัย คือ ได้เรียนรู้และเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของครูปฐมวัยที่ตีมากขึ้น และได้เห็นแบบอย่างที่ดีจากครูต้นแบบ 3) ด้านเป้าหมายในการเป็นครูที่รักและศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัย คือ ได้ทบทวนตนเองถึงความรู้สึกอยากเป็นครูหรือไม่ ได้แนวทางในการพัฒนาตนเอง และมีเป้าหมายที่จะเป็นครูที่ดี และ 4) ด้านการที่จะเป็นครูที่รักและศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัย คือ มีความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัย และได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นครูปฐมวัย

ผลการสังเคราะห์ความคิดเห็นของนิสิตต่อประสิทธิผล ความเหมาะสม และการประยุกต์ใช้กิจกรรม CREAM พบว่า จำนวนนิสิตที่มีความคิดเห็นต่อตัวบ่งชี้ทั้ง 4 ด้านของคุณลักษณะด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู ในตัวบ่งชี้ที่ 4 ด้านการที่จะเป็นครูที่รักและศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัยนั้น มีจำนวนมากที่สุด โดยนิสิตได้ให้ความคิดเห็นที่สะท้อนถึงตัวบ่งชี้ที่ 4 ว่ากิจกรรม CREAM ทำให้นิสิตได้มีความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู และได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นครูปฐมวัย ทำให้เห็นว่า กิจกรรม CREAM สามารถทำให้นิสิตเกิดความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู เพราะกิจกรรม CREAM มีการกำหนดกรอบการเรียนรู้ และกระบวนการทำกิจกรรมที่ชัดเจน โดยกระบวนการจัดกิจกรรม CREAM ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นกำหนดกรอบการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นิสิตรับทราบขอบข่ายของกิจกรรมและการประเมิน และตระหนักถึงการเรียนรู้ของตนเอง ขั้นตอนที่ 2 ขั้นสร้างสรรค์ผลงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นิสิตเกิดคุณลักษณะด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัย และตระหนักในความหมายของการเรียนรู้ของตนเอง ขั้นตอนที่ 3 ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นิสิตได้นำเสนอ และแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น และตระหนักในการเรียนรู้ของตนเอง ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้กับกลุ่มชุมชนการเรียนรู้ และขั้นตอนที่ 4 ขั้นประเมินผลการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นิสิตรวบรวม สรุป ประเมินผลการเรียนรู้ ประกอบด้วยกิจกรรมรวบรวมผลงานและกิจกรรมประเมินผล (สุกัลยา สุเมธ, 2563) และในการทำกิจกรรม CREAM ขั้นตอนที่ 2 ขั้นสร้างสรรค์ผลงาน ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 3 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมพัฒนาสื่อครูปฐมวัยต้นแบบ (กิจกรรมกลุ่ม) 2) กิจกรรมครูคนดี (กิจกรรมเดี่ยว) และ 3) กิจกรรมครูดีที่ฉันจะเป็น (กิจกรรมเดี่ยว) ซึ่งทั้ง 3 กิจกรรมนี้ พัฒนามาจากหลักการพื้นฐาน 1) การเรียนรู้ตามแนวประสบการณ์พื้นฐาน (Experience-based learning) 2) การเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (Active Learning) และ 3) หลักการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) ยังสอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมด้านจิตพิสัยของบลูม ที่กล่าวว่า ค่านิยม ความรู้สึก ความซาบซึ้ง ทศนคติ ความเชื่อ ความสนใจ และคุณธรรม ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ทันที ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และสอดแทรกสิ่งที่ดีงามอยู่ตลอดเวลา จะทำให้พฤติกรรมทางด้านจิตพิสัยของผู้เรียนเปลี่ยนไปในแนวทางที่พึงประสงค์ได้ ซึ่งจะประกอบด้วยพฤติกรรมย่อย 5 ระดับ ได้แก่ 1) การรับหรือการใส่ใจ หมายถึง สภาพที่ผู้เรียน

เริ่มที่จะเตรียมรับตอบสนองต่อสิ่งเร้าโดยแสดงความตั้งใจที่จะยอมรับรู้หรือรับฟัง 2) การตอบสนอง หมายถึง การตอบสนองต่อสิ่งเร้าด้วยความเต็มใจ หรือแสดงความพอใจในการตอบสนอง 3) การเห็นคุณค่า หมายถึง การที่ผู้เรียนมีพฤติกรรมตอบสนอง เพราะเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียนด้วยตนเอง 4) การรวบรวมค่านิยม หมายถึง การยอมรับค่านิยมหลายอย่างและนำมารวบรวม และจัดให้เป็นระบบ และ 5) การยอมรับค่านิยม หมายถึง ค่านิยมที่ยอมรับนั้น จะเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพของผู้เรียน และค่านิยมนั้นจะเป็นแรงภายในที่กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมนั้น (สุรางค์ ใคว์ตระกูล, 2556) และสอดคล้องกับ สุกัลยา สุขเมธ (2563) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมของบุคคลส่วนมากเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบจากตัวแบบ ซึ่งตัวแบบมี 2 ประเภท คือ 1) ตัวแบบที่บุคคลได้มีโอกาสสังเกตและปฏิสัมพันธ์โดยตรง และ 2) ตัวแบบที่เสนอผ่านสื่อต่างๆ กระบวนการสำคัญในการเรียนรู้จากการสังเกต มี 4 กระบวนการ คือ กระบวนการความเอาใจใส่ กระบวนการจดจำ กระบวนการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวอย่าง และกระบวนการตั้งใจ ทฤษฎีนี้ทำให้เชื่อว่า การเรียนรู้โดยการสังเกต เป็นวิธีที่สำคัญต่อการได้มาซึ่งข้อมูลการเรียนรู้ และทักษะต่างๆ ของนิสิต เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจการตอบสนองอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่ทำให้นิสิตได้เกิดความหมายของการเรียนรู้จากการได้ทำกิจกรรม CREAM

ดังนั้น นิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มีความคิดเห็นต่อกิจกรรม CREAM ว่าเป็นกิจกรรมที่มีประสิทธิผล มีความเหมาะสม และควรนำไปประยุกต์ใช้เป็นกิจกรรมเสริมความเป็นครูของหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. คณะ/ หน่วยงาน หรือองค์กรวิชาชีพครูที่รับผิดชอบในการผลิตนิสิตครู สามารถนำกิจกรรม CREAM เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเสริมความเป็นครูเพื่อพัฒนาความเป็นครูที่ดีต่อไปได้

2. ผู้ที่จะนำกิจกรรม CREAM ไปใช้ สามารถปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของกิจกรรมได้ตามบริบทของตนเอง เช่น หลักสูตร เขตพื้นที่ และวัฒนธรรม เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้

3. กิจกรรม CREAM สามารถใช้ได้กับนิสิตครูในทุกชั้นปี โดยผู้ใชสามารถปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้เหมาะสมกับนิสิตแต่ละชั้นปี เพื่อกระตุ้นให้ความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูยังคงมีอยู่ และซึมซับจนกลายเป็นคุณลักษณะที่ดีของนิสิตครู และควรมีการประเมินผล ทั้งผลการประเมินตนเองด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู หรือคุณลักษณะอื่นๆ รวมถึงการประเมินการดำเนินกิจกรรม CREAM จากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษากลุ่มเป้าหมายเพียงกลุ่มเดียว จึงควรศึกษาเปรียบเทียบความคงทนของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความรักและความศรัทธากับกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม CREAM

2. ควรศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ในกลุ่มตัวอย่างจากสถาบันการผลิตครูที่หลากหลาย และมีบริบทที่แตกต่างกัน

3. ควรวิจัย ติดตามและประเมินผลด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครูปฐมวัย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านอื่นๆ ของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย ในปีการศึกษาต่อไปอย่างต่อเนื่อง

4. ควรศึกษาความคงทนด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู โดยใช้การเก็บข้อมูลทางสถิติแบบอนุกรมเวลา เป็นรายเดือนหรือรายภาคเรียน เพื่อนำผลการเปรียบเทียบความคงทนที่ได้ไปพัฒนากิจกรรม CREAM ให้มีคุณภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชนาธิป ดวงตาแสง. (2558). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคงทนในการเรียนรู้ และความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบ 4 MAT กับ การเรียนแบบปกติ*. วิทยานิพนธ์ (ครุศาสตรมหาบัณฑิต) บุรีรัมย์. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ญาดา นิลประดิษฐ์. (2553). *การเปรียบเทียบกิจกรรมเสริมความเป็นครูในมหาวิทยาลัยที่ต่างกัน: การวิจัยแบบผสม*. วิทยานิพนธ์ (ครุศาสตรมหาบัณฑิต), กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐภัสสร ชื่นสุขสมหวัง. (2556). *การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพครูปฐมวัย*. วิทยานิพนธ์ (ครุศาสตรมหาบัณฑิต), กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แหมมณี. (2545). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนาศ ประสานตรี. (2555). *การพัฒนารูปแบบความเป็นครูของนักศึกษา มหาวิทยาลัยนครพนม*. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 2(3), 25-32.
- ประกาศครูสภา เรื่องการรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ. (2557, 14 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 156 ง. หน้า 16-19.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พรรณอร อุซุภาพ. (2561). *การศึกษาและวิชาชีพครู*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันวิสา กองเสน. (2558). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคงทนในการเรียนรู้ และเจตคติต่อการเรียนวิชาชีววิทยา เรื่องอาณาจักรของสิ่งมีชีวิต ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรสืบเสาะหาความรู้ 7 ชั้น ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังความคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต), ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุกัลยา สุเมอ. (2554). *การศึกษาองค์ประกอบและการส่งเสริมพรหมวิหารสี่ของเด็กปฐมวัยด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบ RACA*. (ปริญญาานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต), กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุกัลยา สุเมอ. (2563). *การพัฒนากิจกรรม CREAM เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มจร*, 8(1), 25-40.
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2556). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Gokhale, A. A. (1995). Collaborative Learning enhances critical thinking. *Journal of Technology Education*, 7(1), 22-30.

Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1999). *Learning together and alone cooperative, competitive, and individualistic learning* (5th ed). Boston: Allyn and Bacon.

Thorndike, E. L. (1931). *Human learning*. New York: The Century.